

Pehmeää puhetta

Lehtemme tämän numeron kolme ensimmäistä artikkelia kommentteineen perustuvat Palkansaajien tutkimuslaitoksen 11.3. järjestämän ”Työllisyysoppia Ruotsin mallista?” -seminaarin alustuksiin. Lähtökohtana on, että Ruotsin ja Suomen työttömyysasteissa ei ole juuri eroa, mutta 15-64-vuotiaista on työllisiä naapurissa viitisen prosenttia enemmän kuin meillä. Tämäkin ero tosin kutistuu selvästi, kun Ruotsin runsaslukuisemmat osa-aikatyölliset muunnetaan kokoaikatyöllisiksi.

Pari vanhaa ruotsalaista mallia on meillä jäänyt turhan vähälle huomiolle. Jos valtio ja kunnat työllistäisivät suhteessa yhtä monta meillä kuin heillä, meillä olisi noin 200 000 julkisen sektorin työntekijää nykyistä enemmän. Toisaalta ruotsalaisten varttuneiden työntekijöiden irtisanomissuoja on parempi kuin suomalaisilla ikätovereillaan, mikä osaltaan selittää heidän korkeampaa työllisyysastettaan.

Ruotsin työmarkkinoita ja uudistuksia on hehkutettu malliksi Suomelle. Tosiasiassa kuitenkin molemmissa maissa on tehty samansuuntaisia uudistuksia ja niiden vaikutuksista työllisyyteen tiedetään toistaiseksi aika vähän. Esimerkiksi työllistymisen kannustimet ovat hyvin samanlaisia molemmissa maissa, eikä niiden pienillä muutoksilla liene ollut merkittävää vaikutusta työllisyyteen. Eläkeuudistuksella ei Ruotsissa ole onnistuttu kohottamaan keskimääräistä eläkkeellesiirtymisikää. Hehkutus on siis ollut melko pehmeää puhetta.

Puuttuva tutkimustieto ja tuulesta temmatut väitteet nousevat nykyään esiin monissa muissakin yhteyksissä. Tämä koskee esimerkiksi Suomen 2005 eläkeuudistuksen sisältämien superkarttumien ja nykyään laajalti esitetyn eläkeiän noston liioitel-

tua merkitystä työurien pidentämisessä. Toisaalta pyrkimykset toteuttaa kuntauudistus terveydenhuoltojärjestelmän ehdoilla eivät ole nojautuneet tutkimustietoon eivätkä parhaaseen asiantunteemukseen. Kolmantena esimerkkinä mainittakoon syvälle juurtunut harhakäsitys, että julkisen talouden paisuminen euroalueen eräissä jäsenmaissa olisi ajanut ne kriisiin.

Onkin hämmästyttävää, kuinka helposti nykyään voidaan esittää uudistuksia, joilla väitetään olevan suuri merkitys mutta joita ei tue mikään riippumattomasti tutkittu tieto. Esimerkiksi melkein minkä tahansa uudistuksen väitetään ilman sen kummempia perusteluja synnyttävän työpaikkoja suomalaisille. Media uutisoi lobbarien vaatimuksia ja poliitikkojen löysiä lupauksia, mutta eikö sen samalla tulisi kertoa myös, milloin ne perustuvat virheellisiin tietoihin tai jopa suoranaiseen harhautukseen?

Vielä huolestuttavampia ovat poliitikkojen pyrkimykset ohjailla talous- ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta. Äkkiväärin amerikkalaiset republikaanit ovat tässä asiassa esiintyneet kärkijoukkona. He kuuntelevat vain heidän laillaan ajattelevia ja yrittävät jopa kongressissa blokata riippumattonta tutkimustietoa.

Kehnosti perusteltujen hankkeiden takaa kannattaa etsiä niiden vaikutuksia tuloeroihin. Ne kertovat monesti parhaiten, mistä todellisuudessa on kyse. Kansanvallan kannalta kaikkein pahinta on, jos ne, jotka tällaisista uudistuksista eniten hyötyvät, palkitsevat poliitikkoja vaalirahalla - ja nämä taas tukijoitaan veronkevennyksillä ja muulla kahisevalla. Tällaiset epäilykset eivät ole ihan pehmeää puhetta ainakaan rapakon takana.